

ВІДДІЛ ЗОВНІШНІХ ЦЕРКОВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
Московського Патріархату

Митрополит Іларіон: ідею білоруської церковної автокефалії просувають заради розхитування ситуації в цій країні

10 липня 2021 року в передачі «Церква і світ», що виходить на каналі «Росія 24» по суботах і неділях, голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополит Волоколамський Іларіон відповів на запитання ведучої Катерини Грачової.

К. Грачова: Доброго дня! Це програма «Церква і світ» на телеканалі «Росія 24». Ми розмовляємо з головою Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополитом Волоколамським Іларіоном. Вітаю вас, владико!

Митрополит Іларіон: Доброго дня, Катерино! Вітаю вас, дорогі брати і сестри!

К. Грачова: Ми з Вами не так давно говорили про єдність християнства, про єдність Католицької і Православної Церков. Ви сказали мені, що це питання знову став широко обговорюваним, тому що це перш за все вигідно Константинопольському Патріарху, щоб затвердити свою першість у

православному світі. На цьому тлі приходить новина, що Папа Римський все-таки прийняв у себе високу делегацію Константинопольського Патріархату. У мене, природно, виникає питання: якщо все-таки підуть офіційні заяви про єдність Католицької і Православної Церков на цьому тлі, чи варто чекати нам від Руської Православної Церкви офіційної реакції в дусі того, що Ви заявили в нашій програмі?

Митрополит Іларіон: У історії Православ'я вже був такий випадок, коли Константинопольський Патріархат підписав унію з Римською Церквою. Це було на Ферраро-Флорентійському Соборі в середині XV століття. Потім ця унія була відкинута Помісними Православними Церквами, а потім і самим Константинополем. Тому виключити того, що Константинополь в односторонньому порядку укладе якісь угоди з Католицькою Церквою або якоюсь іншою Церквою, ми не можемо. Тим більше, що Константинопольський Патріарх останнім часом висловлюється в тому дусі, що він має якісь особливими прерогативами, про які ми раніше ніколи не знали, що ці прерогативи він отримав від апостолів і вступати в діалог з приводу цих прерогатив він не має наміру.

Таке богослов'я вже призвело до сумних подій, які мали місце в Україні, коли в односторонньому порядку, не порадившись з іншими Помісними Церквами і всупереч волі Помісних Церков, Константинопольський Патріарх звершив певне антиканонічне діяння. Це призвело до розколу світового Православ'я. Можна припустити, що розкол світового православ'я буде поглиблюватися в міру того, як Константинопольський Патріарх буде відчувати себе все більш і більш ізольованим, все більше і більше підноситиметься на висоту тих «особливих прав і привілеїв», які він собі засвоїв.

Якщо говорити конкретно про візит константинопольської делегації до Ватикану, то такі візити відбуваються щорічно. На свято святих апостолів Петра і Павла за західним календарем приїжджає делегація Константинопольського Патріархату в Рим і зустрічається з Папою Римським. Іноді цю делегацію очолює сам Патріарх, іноді - хтось із найстаріших митрополитів Константинопольського престолу.

У взаємовідносинах з Римо-Католицькою Церквою Константинопольський Патріарх позиціонує себе як глава всієї Православної Церкви. У цьому велика проблема православно-католицького

діалогу, особливо після того, як всередині Православної Церкви порушено євхаристійну єдність. Сьогодні Константинопольський Патріарх не може представляти ні Російську Православну Церкву, яка навіть не згадує його в своїх диптихах, ні інші Православні Церкви, які не згодні з його політикою. Він може представляти тільки самого себе, Константинопольську Церкву. Ймовірно, він може представляти і ті Церкви, які його на це уповноважать, але це не тільки не більшість православних віруючих, а навіть набагато менше половини православних віруючих, тільки невелика їх частина. Це одна проблема.

Інша проблема полягає в тому, що Константинопольський Патріарх в останні роки всіма силами намагається використовувати цей діалог для того, щоб роздути в Православній Церкві свою першість, яке є не більше ніж першістю честі, і перетворити її в якусь подобу папської влади, як вона існує в Римсько-Католицькій Церкві. У Православній Церкві ніколи не було єдиного Папи, єдиного верховного глави для всіх Православних Церков. Це нове вчення, яке зараз активно пропагується Константинополем, вже призвело до розколу, воно викликає незгоду в Помісних Православних Церквах. Воно стало причиною того, що православно-католицький діалог фактично зайшов у глухий кут.

К. Грачова: Владико, президент Білорусії Олександр Лукашенко зробив гучну заяву. Він сказав: «Противники білоруської держави роблять конкретні кроки з руху до автокефалії Білоруської Православної Церкви». Чи виправдані ці побоювання Олександра Лукашенка і наскільки велика ймовірність, що події в Білорусі можуть розвиватися за українським сценарієм розколу?

Митрополит Іларіон: Ці побоювання виправдані, а от ймовірність того, що події в Білорусі будуть розвиватися за українським сценарієм поки, слава Богу, не велика, тому що ніякої підтримки в церковному народі, в ієрархії, в клірі Білоруської Церкви ідея автокефалії не знаходить.

Звичайно, ті сили, які зацікавлені в розхитуванні політичної ситуації, зрозумівши, що церковний фактор може мати в цьому не останню роль, будуть зацікавлені в тому, щоб просувати ідею білоруської автокефалії. Вже є якісь розкольницькі структури. Вони поки зовсім непомітні. Це якісь маленькі групи людей, які, тим не менш, називають себе «білоруською автокефальною церквою». В основному ці люди перебувають поза межами Білорусії - в США та інших країнах. Але виключити

таку можливість, що сили, які спрямовані на розчленування Російської Православної Церкви і вже яскраво себе показали в Україні, захочуть показати себе і в Білорусії, ми не можемо.

К. Грачова: В Україні взагалі відбуваються цікаві події. Я не знаю, якою мовою там ведуться проповіді в церквах під час служб, але деякі священники точно ловлять хайп. Днями «священик» нової неканонічної Православної церкви України на концерті на честь 25-річчя конституції незалежної публічно назвав (це його цитата, я заздалегідь прошу вибачення) лайном прихожан храмів, які належать до Московського Патріархату. У Вас є відповідь для нього і для інших священників, які використовують подібного роду лексику?

Митрополит Іларіон: У нас є один дуже проста відповідь, яку ми офіційно озвучуємо: це не священники, це миряни, люди, які начепили на себе священницькі ризи, проголосили себе священниками. Там є і ті, хто проголосив себе архієреями і митрополитами, але вони не мають канонічного рукоположення. Тому ніякі вони не священники. Це самозванці, які незаконним чином привласнили собі священний сан, а потім їх легітимізував Константинополь. З точки зору Константинополя, цей пан, який так висловлювався, - священник. Я думаю, оскільки тепер Константинополь є верховним арбітром для цієї так званої «церкви ПЦУ», напевно, Константинополю і треба розбиратися з усім, що там відбувається. До нас це ніякого відношення не має, до канонічного Православ'я це ніякого відношення не має. І ще раз повторюю: це взагалі не священник.

К. Грачова: Владико, тепер до інших тем. Парламент Франції минулого тижня прийняв закон про біоетику, який дозволить самотнім жінкам і жіночим парам лесбіянок вагітніти через ЕКО. Раніше П'ята Республіка допускала це законодавчо тільки для гетеросексуальних пар, союзів. По-вашому, якщо все-таки в державі проходить подібний закон, як у Франції, що є меншим злом: коли у дитини є два тата, коли це союз геїв, які користуються сурогатною матір'ю і народжують дитину, або коли одна з жінок - біологічна мати, і дитина має дві мами?

Митрополит Іларіон: Я не можу сказати, що є меншим злом, тому що Православна Церква ні в якій формі, ні в якому вигляді такого роду нововведення схвалити не може. Ми виходимо з традиційного розуміння сім'ї, яке відображено в Святому Письмі, в багатовіковому переданні

Церкви. Ми говоримо про те, що у дитини повинен бути батько і мати. Якщо відбулися якісь трагічні обставини і батьки розлучилися, тоді дитина виховується одним з батьків. Якщо, наприклад, батько й мати загинули, тоді дитину всиновлюють або удочеряють. Все це традиційні способи виховання дітей.

Православна Церква в принципі не виступає проти біотехнологій або проти того, щоб виникали і застосовувалися нові способи лікування безпліддя. Ми всередині Православної Церкви зараз обговорюємо питання про ставлення до ЕКЗ. Ми з Вами говорили в одній з передач, що поки точка в цьому обговоренні не поставлена. Ми створили в нашій Церкві спеціальну комісію з біоетики, щоб вона займалася цими питаннями. Ми залучили до складу цієї комісії не тільки священнослужителів і наших мирян, які цікавляться цією проблематикою або займаються їй професійно, а й тих людей зі сторони, які безпосередньо залучені до вирішення біоетичних питань, тобто це комісія, в якій беруть участь фахівці високого рівня, котрі розуміються в цій проблематиці. Я сподіваюся, що в рамках цієї комісії ми будемо обговорювати і питання, які були порушені в «Основах соціальної концепції» (документі, прийнятому у 2000 році), і питання, що виникають зараз, тому що біоетика розвивається і вимагає все нових і нових відповідей Церкви .

При цьому я хотів підкреслити: Церква ніколи нікому не нав'язує свої позиції. Ми висловлюємо свою думку, вона має цінність для тих, хто довіряє Церкві. Для тих, хто Церкви не довіряє, хто до неї не належить, наша думка взагалі не має ніякого інтересу.

К. Грачова: Владико, зараз гаряча пора для абітурієнтів. У самому розпалі вступні іспити до вишів, позаду ЄДІ. Щороку Всеросійський центр вивчення громадської думки заміряє, як змінюється ставлення росіян, батьків і самих школярів до єдиних державних іспитів. Досить цікаво, що після пандемії більше половини росіян - 55 відсотків - упевнені в тому, що систему ЄДІ потрібно змінити, а 19 відсотків пропонують і зовсім скасувати. Яке у Вас ставлення до ЄДІ? Як воно змінюється з року в рік? Які Ви спостерігаєте результати? Взагалі, як потрібно змінити випускні іспити в школах, враховуючи, можливо, досвід пандемії, досвід дистанційного навчання?

Митрополит Іларіон: У мене подвійне ставлення до ЄДІ. З одного боку, це дає можливість перевірити знання учнів, причому перевірити їх в ситуації, коли вони вже не належать до того

навчального закладу, де вони навчалися і де можуть при бажанні створити для них якісь особливі пільгові умови, але ще і не поступили до того навчального закладу, куди хочуть, де, знову ж таки, в силу зацікавленості в тому чи іншому абітурієнті можуть створити певні пільгові умови для вступника.

З іншого боку, система прийняття Єдиного державного іспиту влаштована таким чином, що створює дуже багато незручностей для дітей та їх батьків. Оскільки я постійно спілкуюся з сім'ями, і з батьками, і з дітьми, то можу сказати, що практично ніколи і ніде не чув позитивних відгуків про ЄДІ.

Наведу простий приклад. Один хлопчик у минулому році дуже добре підготувався до ЄДІ. У нього були високі бали на всіх перевірочних випробуваннях, які проходили. Він спеціально займався з репетитором, хотів поступити в хороший престижний вуз, і буквально напередодні початку екзаменаційної сесії захворів на коронавірус. Його поклали в лікарню, він пролежав дві або три тижні. Коли він вийшов, ЄДІ закінчився, а здати заднім числом вже неможливо. Відповідно, він просто втратив цілий рік.

Я думаю, якби система була більш гнучкою, враховувала можливості дитини, її інтереси, в тому числі не була б так строго прив'язана до конкретного часу, це, безсумнівно, пішло б на користь. Це дало б тим, хто з якихось причин не зміг укластися в термін підготовки до ЄДІ, хоча б через хворобу, скласти іспит в інший термін.

К. Грачова: Велике спасибі, владико, за цю розмову.

Митрополит Іларіон: Дякую, Катерино.

У другій частині передачі митрополит Іларіон відповів на запитання телеглядачів, що надійшли на сайт програми «Церква і світ».

Питання: Владико Іларіоне, мене давно мучить таке питання. Я хочу молитися, як належить, за правилами - і вранці, і ввечері. Але у мене слабке здоров'я, а тому я п'ю багато ліків. Порадьте, як мені бути, наскільки прийом ліків і молитва відповідають канонам нашої Церкви.

Митрополит Іларіон: Я взагалі-то думаю, що прийом ліків з молитвою ніяк не пов'язаний. Так чи інакше Ви починаєте свій день раніше або пізніше, так чи інакше Ви його закінчуєте, тому до прийому або після прийому ліків, або під час прийому Ви можете звершувати молитву. Якщо Ви не можете, наприклад, з причин здоров'я встати перед іконами і молитися стоячи, моліться сидячи. Якщо не можете молитися сидячи і перебуваєте на одрі хвороби, моліться лежачи. У молитві найголовніше - це не зовнішнє становище людини, а внутрішнє розташування її серця. Господь дивиться на серце людини. Не на її ноги, руки, не на те, в якій вона позі стоїть. Звичайно, у нас є традиційні положення тіла, які ми вживаємо при молитві, але це тільки для здорових людей. А для людей, які обмежені тими чи іншими медичними показаннями, молитва може відбуватися в будь-якому положенні тіла. Найголовніше - щоб Ваше серце було з Богом, щоб Ваш розум був спрямований на Бога.

Ви можете молитися як по молитовнику, так і своїми словами. Якщо Ви з якихось причин не можете взяти в руки молитовник, моліться своїми словами. Розмовляйте з Богом так само, як Ви розмовляєте з Вашими близькими. Бог неодмінно Вас почує і неодмінно прийде до Вас на допомогу.

Питання: Владико, як повірити в Бога, якщо всі події мого життя свідчать про те, що Бога немає? Бог Себе ніяк не проявляє. Він мені не допомагає, з усіма своїми проблемами я справляюся сам.

Митрополит Іларіон: Я думаю, що Ви в даному випадку помиляєтеся. Це не Бог Себе не проявляє, а Ви не бачите Його проявів у своєму житті. Якби Богу не було завгодно, Ви б не народилися на світ. Якби Богу не було завгодно, Ви б не дожили до того віку, в якому зараз перебуваєте. Якщо Вам здається, що Ви вирішуєте свої проблеми самотійно, то це тільки Вам

здається, тому що Ви б не змогли їх вирішити, якщо Бог не дав би Вам відповідних можливостей: матеріальних, фізичних або духовних. Тому Бога не помічають тільки ті люди, які з якихось причин не вміють розпізнати Його дії в своєму житті.

Ми дуже багато що сприймаємо як даність. Наприклад, просто те, що людина здорова, що вона дожила до певного віку. Деяким здається, що це все само собою зрозуміло, що це якась даність. Деякі люди навіть собі приписують цю заслугу. А подивіться, скільки навколо Вас людей хворих, хворих, скільки людей не дожило до того віку, в якому Ви зараз перебуваєте. Одне це є достатньою причиною для того, щоб дякувати Богові.

Питання: Ваше Високопреосвященство, як правильно зрозуміти слова з Євангелія: «Будьте мудрі, як змії, і прості, як голуби» (Мф. 10.16)? Чому Господь говорив саме притчами?

Митрополит Іларіон: Тут два питання. Одне питання стосується конкретного вислову Спасителя, а інше - чому взагалі Він говорив притчами.

На перше питання можна відповісти наступним чином. «Будьте мудрі, як змії» означає, що людина до всього повинна ставитися з міркуванням. Вона повинна раціонально оцінювати те, що відбувається навколо неї. «Будьте прості, як голуби» означає, що ця повноцінна розумова діяльність цілком може в людині поєднуватися з щирістю, з відсутністю лукавства, зі слідуванням тим моральним заповідям, які дав Господь Ісус Христос. Іншими словами, Господь закликає нас тверезо оцінювати все, що відбувається навколо нас, але при цьому дотримуватися тих моральних норм, які Він нам заповів.

А на питання про те, чому Господь говорив притчами, існують різні відповіді. У науковій літературі, наприклад, є гіпотеза, яка говорить, що Він промовляв притчі, щоб полегшити розуміння Свого вчення. Інша гіпотеза стверджує, що Він промовляв притчі, щоб зробити процес розуміння Його вчення більш трудомістким.

Я скоріше схиляюся до другої думки. Я думаю, що притча - це такий особливий унікальний спосіб передачі вчення, який передбачає неодмінну відповідь з боку того, кого повчають. Кожна людина, яка чує притчу, чує її по-своєму, чує в ній щось своє. Більш того, одна і та сама людина на різних етапах свого духовного розвитку може повертатися до однієї і тієї ж притчі, і вона буде чути в ній щось нове на кожному новому етапі.

Ось чому притчі Господа Ісуса Христа ніколи не застарівають. Їх чули і читали дві тисячі років тому, їх чують і читають зараз, і вони зберігають свою актуальність. Не тільки, звичайно, тому, але ще і перш за все тому, що через ці притчі з нами говорить Сам Бог.

Адже ми не повинні забувати про найголовніше: Господь Ісус Христос був не просто вчителем моральності, Він не просто давав якісь заповіді. Він був вочлоченим Богом. Кожного разу, коли ми розкриваємо Євангеліє і вслухаємося, вчитуємося, вдумуємося в Його слова, то через ці слова до нас звертається не простий чоловік, а Сам Бог. Відповідно, коли ми молимося, то відповідаємо Богу на те, що ми від Нього чуємо. Він до нас звертається через Святе Письмо, а ми до Нього звертаємося через молитву.

Я хотів би завершити цю передачу словами апостола Павла з Першого послання до Солунян: «Подяку складайте за все, бо така Божа воля про вас у Христі Ісусі» (1 Сол. 5.18).

Я бажаю вам всього доброго. Бережіть себе, своїх близьких і нехай береже вас всіх Господь.